

УДК 355(477)

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-4.19>

В. В. Ягулов

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського

К. В. Єргідзей

здобувач, начальник науково-дослідної лабораторії
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського

ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЛІЦЕЇСТІВ ЗАКЛАДІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ВІЙСЬКОВОГО ПРОФІЛЮ

Здатність ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю до вступу у вищий військовий навчальний заклад і подальшої військової служби в Збройних Силах України є важливим критерієм оцінювання якості їхньої професійної підготовки у військових ліцеях, а також одним із головних результатів їхньої підготовленості до майбутньої діяльності як суб'єктів специфічної професійної діяльності. Для цього необхідна цілеспрямована військово-професійна орієнтація в закладі середньої освіти військового профілю.

Важливим педагогічним засобом цілеспрямованої військово-професійної орієнтації ліцеїстів у закладі середньої освіти військового профілю є педагогічне моделювання, який являє собою системний педагогічний метод створення педагогічних моделей шляхом відображення основних характеристик конкретної педагогічної системи як педагогічного явища в спеціально створеному об'єкті – у педагогічній моделі у вигляді мисленнєвого уявлення реалізації певного педагогічного заходу, що адекватно відображає предмет педагогічної діяльності, зокрема військово-професійну орієнтацію ліцеїстів на вступ у вищий військовий навчальний заклад.

Узагальнення результатів психолого-педагогічних досліджень дало змогу дійти висновку, що моделювання є невіддільним складником сучасних досліджень. Його застосовують для оптимізації системи планування освітнього процесу, раціональної організації виховного процесу, удосконалення системи форм і методів навчання, впровадження авторських методик формування педагогічних явищ, прогнозування змін освітньої системи та іншого. Форми моделювання досить різноманітні й залежать від моделей і сфери їх застосування.

Показано, що педагогічне моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю дає можливість логічно обґрунтувати цільово-методологічний, змістовий, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний блоки військово-професійної орієнтації ліцеїстів, встановити зв'язки і взаємозв'язки між основними компонентами, надати цьому процесові військово-професійної спрямованості.

Ключові слова: педагогічне моделювання, модель, військово-професійна орієнтація, ліцеїст, навички та вміння, вищий військовий навчальний заклад.

Актуальність теми. Одним із найважливіших напрямів кадрового забезпечення Збройних Сил (далі – ЗС) України є військово-професійна орієнтація ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю як майбутніх військових професіоналів. Її результатом є складне психічне утворення ліцеїста – майбутнього офіцера, який визначається системою його потреб, мотивів і цінностей щодо майбутнього військово-професійного буття, що проявляються в його життєвих і професійних цілях, настановах, ставленнях й активній навчальній діяльності з досягнення окреслених цілей.

Постановка проблеми. У зв'язку з цим підготовка ліцеїстів має бути спрямована на їхнє військово-професійне майбутнє. Вони, будучи ключовою фігурою освітнього процесу, мають володіти не тільки певною системою загальних знань, умінь і навичок, а й сукупністю особистісно і первинних військово-професійних якостей як майбутнього військового професіонала. Процес військово-професійної орієнтації ліцеїста в сучасних умовах потребує системного та цілісного вивчення, є особливо актуальним, і тому позначається серед найважливіших напрямів сучасної педагогічної думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Застосування педагогічного моделювання в педагогічних дослідженнях розпочинається в 60-х рр. ХХ ст. На думку А. Куракіна і Л. Новикової, моделювання є основним методом системного підходу у наукових дослідженнях [4]. Концептуальні аспекти та теоретичні основи моделювання в педагогіці та психології містяться у науковому доробку Ю. Бабанського, В. Беспалька, О. Братка, Л. Ітельсона, Н. Кузьміної та інших.

У вітчизняній професійній педагогіці проблема педагогічного моделювання відображена в наукових роботах багатьох дослідників, зокрема М. Анісімова, М. Лазарева, Є. Лодатка, О. Мещанінова, В. Ягупова. У наукових роботах М. Лазарева міститься аналіз методів і моделей представлення знань, подається класифікація моделей представлення знань про предметну галузь у вигляді ієрархічної структури: логічної, комбінаторної, евристичної та мережевої [5].

М. Якубовські представляє «системний аналіз можливостей математичного моделювання складних процесів у професійній освіті», наводить теоретичний апарат для побудови педагогічної моделі, моделювання професійної діяльності вчителя [14].

О. Мещанінов розробив теоретичні засади сталого розвитку інноваційної університетської системи неперервної випереджальної професійної освіти, обґрунтував теоретико-методологічні засади моделювання педагогічних процесів і систем [7].

Проблемі моделювання об'єктів та явищ педагогічної дійсності присвячено праці В. Бикова, О. Дахіна, Є. Лодатка, в яких містяться обґрунтування закономірностей і принципів різноманітних педагогічних процесів і явищ.

С. Батишев та І. Підласий під терміном «педагогічне моделювання» розуміють науково обґрунтоване конструювання, що відповідає заданим вимогам і спрямований до побудови в близькому або віддаленому майбутньому моделі досліджуваного педагогічного процесу. Л. Крившенко і М. Вайндорф-Сисоєва визначають моделювання як «дослідження процесів і явищ за допомогою їхніх реальних або ідеальних моделей» [3, с. 23].

З початку 2000-х рр. в Україні захищено понад 300 дисертацій, в назві яких використовуються поняття «моделювання» і «модель». Водночас, на думку В. Беспалька, методи дослідження педагогічної науки «ще сильно контрастують на фоні загальних успіхів природничих і точних наук» [2, с. 4]. Зважаючи на це, завдання науковців убагащується в тому, «... щоб скоріше вивести її зі стану традиційних описових рекомендацій і словесних побудов на шлях моделювання» [2, с. 4].

Отже, «педагогічне моделювання – це метод створення і згодом вивчення педагогічних моде-

лей, тобто відображення основних характеристик певної педагогічної системи (процесу, явища) в спеціально створеному об'єкті – педагогічній моделі. <...> педагогічна модель – це мисленнєве уявлення або матеріально реалізована система педагогічного процесу, явища, яка адекватно відображає досліджуваний предмет педагогічної дійсності...» [1, с. 29].

Водночас, як показують результати аналізу наукових джерел, практично відсутні наукові праці, в яких досліджується підпроблема саме педагогічного моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю на вступ у ВВНЗ. Враховуючи це, нами було поставлено завдання щодо обґрунтування відповідної суб'єктно-діяльницької моделі.

Метою статті є педагогічне моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів на вступ у ВВНЗ згідно з провідними ідеями системного, суб'єктно-діяльницького, контекстного та компетентнісного підходів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень показує, що процес моделювання передбачає дослідження педагогічних об'єктів і явищ не безпосередньо, а опосередкованим способом за допомогою створення відповідних додаткових об'єктів – моделей, а його результати мають стати основою для прогнозування педагогічних процесів і явищ, які відбуваються в об'єкті, тобто в оригіналі, та відповідно до цього з'являється можливість наголошувати про адекватність запропонованої моделі об'єкта (явища) досліджуваному педагогічному процесу – формуванню військово-професійної орієнтації ліцеїста закладів спеціалізованої середньої освіти на вступ у ВВНЗ.

Узагальнення результатів психолого-педагогічних досліджень дало змогу дійти висновку, що моделювання є невіддільним складником сучасних досліджень. Його застосовують для оптимізації системи планування освітнього процесу, раціональної організації виховного процесу, удосконалення системи форм і методів навчання, впровадження авторських методик формування педагогічних явищ, прогнозування змін освітньої системи та іншого. У науковій літературі модель розглядають як допоміжний об'єкт, що обраний чи трансформований із пізнавальною метою та дає нову інформацію про основний об'єкт. Форми моделювання досить різноманітні й залежать від моделей і сфери їх застосування [8, с. 84]. На думку В. Ягупова, «модель (від лат. *modulus* – міра, мірило, зразок) освітнього процесу – це еталонне уявлення про навчання учнів, його конструювання в умовах конкретних освітньо-виховних закладів. Вона визначає цілі, основи організації та проведення освітнього процесу» [10, с. 227].

У педагогіці «модель» – це система об'єктів чи знаків, що відтворює певні суттєві властивості системи-оригіналу, а «моделювання» являє собою матеріальне чи мисленнєве імітування певної педагогічної системи шляхом створення спеціальних аналогів – моделей, в яких відтворюються принципи її організації та функціонування.

Предмет нашого дослідження – процес побудови педагогічної моделі військово-професійної орієнтації ліцеїстів на вступ у ВВНЗ – містить елементи невизначеності як у результатах їхньої професійної підготовки, так і в процесуальній частині – формах, методах, технологіях і засобах. У зв'язку з цим розробляємо суб'єктно-діяльнісну модель з очікуваним результатом – військово-професійною орієнтацією. Ця модель водночас є динамічною, оскільки враховуємо вимоги принципу невизначеності для дослідження педагогічних явищ і процесів. До її складу входять і модель структури педагогічного явища, і модель функціонування системи їхньої військово-професійної орієнтації.

Методологічні вимоги – системного, компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного підходів щодо педагогічного моделювання – уможливають визначення логіки моделювання в такій послідовності:

- висунення провідної – експериментальної ідеї, формулювання припущень про очікувані експериментальні результати;

- вибір основних напрямів моделювання досліджуваного експериментального явища на основі аналізу попередніх освітніх моделей і врахування їхніх основних позитивних і перспективних аспектів, чи предмета моделювання; це частина, на думку І. Осадного, об'єкта моделювання, його окрема якість (властивість) чи сукупність якостей (властивостей), яку (які) виокремлює наука, системно описуючи (пояснюючи, проєктуючи) реальний об'єкт. Саме тому об'єкт може мати багато науково обґрунтованих моделей, зокрема, різного рівня відповідності, повноти й системності відображення тощо [9];

- побудова моделі відповідно до провідних ідей і принципів сучасних методологічних підходів до підготовки майбутніх фахівців: компетентнісного [11; 13] та суб'єктно-діяльнісного;

- структуризація здатності ліцеїстів до майбутньої військової служби, яка є основним ядром моделі;

- визначення складників здатності ліцеїстів до майбутньої військової служби і основних критеріїв оцінювання їхньої сформованості;

- реалізація основних педагогічних умов формування здатності ліцеїстів до майбутньої військової служби за системної та постійної діагностики, аналізу та коригування модельованого педагогічного процесу.

На основі узагальнення результатів моделювання в педагогіці можна виокремити такі класи

педагогічних моделей: цінності, системи, процес і результат. Уважаємо, що для нашого дослідження цікавими із практичного погляду є всі класи моделей, які, як правило, використовуються в єдності.

Отже, моделювання у професійній педагогіці є самостійним напрямом у системі її методів дослідження. При цьому цей напрям має специфічні риси, що відображають особливості педагогічних явищ, які моделюються, відкритих як за формою і змістом, так і за методиками та технологіями реалізації.

Загалом, теорія моделювання різних педагогічних явищ і процесів має досить уніфіковане підґрунтя. Наприклад, Є. Лодатко слушно наголошує, що педагогічне моделювання має свої особливості, серед яких він виокремлює такі:

- нечіткість, розпливчатість педагогічних понять;

- складність, постійна видовмінність і топичність педагогічних явищ, об'єктів і процесів;

- наявність критеріїв і засобів, які б уможливили визначення «рівня» досягнення поставлених цілей, вимірювання результатів реалізації процесів, визначення якісних оцінок педагогічних феноменів, особистісних здобутків суб'єктів педагогічного процесу тощо;

- соціокультурний характер об'єкта дослідження, а багатогранність прояву в реальності породжує складність його формалізації [6].

У зв'язку з цим обґрунтування теоретичних основ педагогічного моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів на вступ до ВВНЗ доцільно здійснювати на провідних ідеях і положеннях сучасних методологічних підходів до їхньої підготовки в ліцеях. Згідно з нормативними документами, таким підходом є компетентнісний [11; 13], основні вимоги якого є обов'язковими на всіх рівнях освіти в Україні. Наприклад, В. Ягупов сформулював основні вимоги цього підходу: ціннісно-мотиваційна насиченість професійної підготовки фахівців; суб'єктна орієнтованість вимог до професійної підготовки фахівців; педагогічне забезпечення особистісного включення тих, хто набуває відповідну освіту, в навчальну діяльність як її суб'єкта; практична орієнтованість вимог до професійної підготовки фахівця; універсальність і водночас конкретність змісту професійної підготовки фахівців; організаційно-методичне забезпечення підготовки фахівців; стандартизація професійної підготовки фахівців; моделювання професійної підготовки фахівців; забезпечення можливості об'єктивного діагностування її результатів [11, с. 82–85]. Ці вимоги частково стосуються також і ліцеїстів.

Власне педагогічне моделювання уможливорює створення як моделі військово-професійної орієнтації ліцеїста на вступ у ВВНЗ, так і саму модель ліцеїста, майбутнього офіцера як фахівця.

На основі аналізу проведених педагогічних досліджень із проблеми професійної підготовки фахівців та її моделювання нами розроблено **модель військово-професійної орієнтації ліцеїстів на вступ у ВВНЗ** як описову її характеристику, що містить конкретні вимоги щодо формування їхньої військово-професійної спрямованості, тобто мотивацію та цінності, мотивації майбутньої військово-професійної діяльності. Для цього мають бути створені сприятливі організаційно-педагогічні умови в закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Ця модель містить компоненти військово-професійної орієнтації ліцеїстів. Наша основна увага прикута до мотиваційного, змістового і методичного аспектів їхньої військово-професійної орієнтації. Аксиомою для нас є такі положення: формування позитивного ставлення ліцеїстів до майбутньої військової служби – до фаху офіцера; набуття основних видів ключових компетентностей як надійної підвалини успішного продовження майбутньої військової кар'єри; опанування первинними військово-професійними навичками та вміннями.

Для реалізації цих аксіом має бути відповідна педагогічна система формування їхніх ключових компетентностей, яка дає змогу реалізувати як нормативні вимоги до їхньої загальноосвітньої підготовки, так і наші експериментальні заходи – педагогічні умови, які створюють сприятливі умови для військово-професійної орієнтації. В ідеалі така педагогічна система передбачає наявність провідної ідеї їхньої загальноосвітньої підготовки – формування майбутнього суб'єкта військово-професійної діяльності.

І. Осадчий пропонує такий алгоритм педагогічного моделювання: 1. Постановка мети моделювання. 2. Виділення його об'єкта. 3. Формулювання його предмета. 4. З'ясування законодавчо-нормативного забезпечення функціонування об'єкта моделювання. 5. Обрання теорії, яка описує (пояснює) зміст предмета моделювання. 6. Обґрунтування основних допущень, що спрощують реальний об'єкт. 7. Формування поняттєвого апарата моделювання. 8. Конструювання моделі об'єкта з використанням категорій, понять, тверджень і суджень. 9. Експертиза моделі об'єкта щодо дотримання принципів наукового пізнання, законів логічного мислення, чинних юридичних і фінансових норм тощо. 10. Дослідження властивостей моделі (адекватність і повнота відображення дійсності, прогностичність тощо) за допомогою здійснення мисленнєвого або натурального експерименту під час розв'язання конкретних педагогічних проблем із використанням розробленої моделі. 11. Доопрацювання, коригування та остаточне конструювання моделі [9].

Отже, нашу модель доцільно створити з урахуванням вищевикладених рекомендацій, а також із творчим ставленням до внутрішньої структури, специфіки та особливостей загальноосвітньої підготовки ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю (рис. 1).

Серцевину цієї моделі утворюють педагогічні умови військово-професійної орієнтації ліцеїстів на вступ у ВВНЗ, оскільки це основні варіативні аспекти її формування. Ці умови мають системний, контекстний і професійно-орієнтований характер, оскільки нами враховано, по-перше, досвід проведення військово-професійної орієнтації в Україні; по-друге, результати опитувань ліцеїстів і випускників військових ліцеїв; по-третє, потребу Збройних Сил України в комплектуванні компетентними військовослужбовцями-фахівцями, здатними успішно самоактуалізуватися в сучасному військовому середовищі.

Ці умови – військово-патріотичне виховання ліцеїстів, сучасна комплексна методика військово-професійної орієнтації ліцеїстів на вступ у ВВНЗ, створення умов для їхньої суб'єктності у навчально-пізнавальній діяльності та використання об'єктивних критеріїв оцінювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів до військово-професійної діяльності – забезпечують їхню військово-професійну орієнтацію, оптимізують її форми, методи, засоби. Сукупність цих умов, їхня взаємозалежність і взаємозумовленість припускають наявність конкретних змістових процесів, які у своїй взаємодії визначають динаміку та зміст підготовленості вихованців військового ліцею до подальшого їх вступу у ВВНЗ. Під час їх реалізації формуються найголовніші цінності та ставлення до свого майбутнього як до військового професіонала, а також первинні загальновійськові знання, вміння, здатності, професійно важливі якості, які дадуть змогу свідомо адекватно оцінювати ліцеїсту свої професійні можливості та здатності щодо свого військово-професійного буття.

Безумовно, для їх реалізації необхідно творчо наповнювати всі інші складники цієї моделі. Наприклад, *мета* в цій моделі – формування військово-професійної орієнтації, що визначає основні *навчально-виховні завдання*, які визначають ієрархію їхньої підготовки згідно з державним стандартом і сучасними методологічними підходами до їхнього вибору військової професії:

- формування позитивного ставлення у ліцеїста до військового фаху;
- формування позитивної мотивації до військового фаху – офіцера;
- формування системи загальноосвітніх і первинних загальновійськових навичок і вмінь;
- залучення до військового етикету.

У процесі розв'язання цих завдань необхідно творчо дотримуватися принципів контекстного та компетентнісного підходів, а для цього творчо

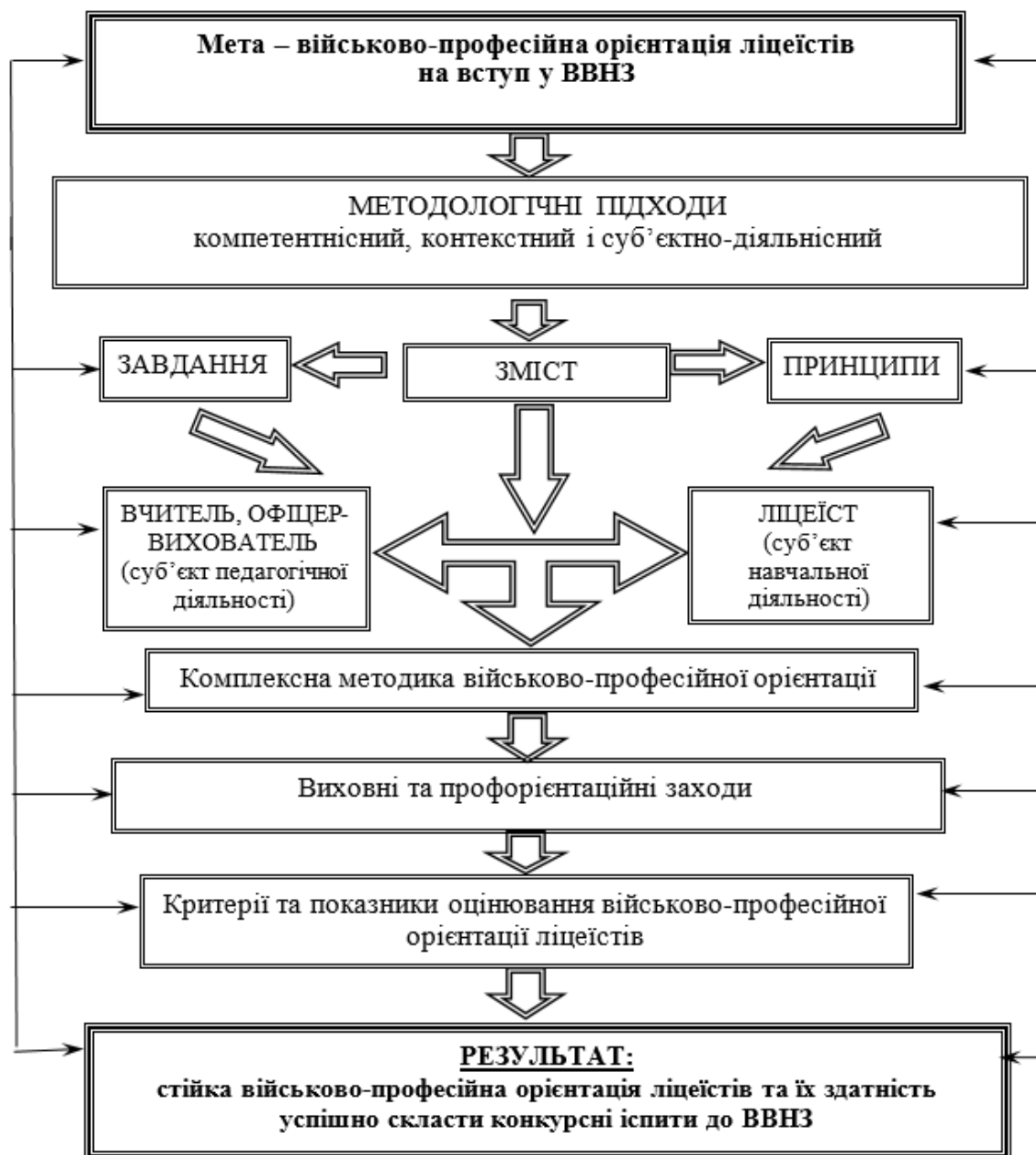

Рис. 1. Суб'єктно-діялісна модель формування військово-професійної орієнтації ліцеїстів на вступ у ВВНЗ

використовувати суб'єктно-діяльнісні методи, форми, засоби та види навчальних занять, які формують у ліцеїстів військово-професійну орієнтацію.

Ключовим компонентом цієї моделі є суб'єктний – педагог і ліцеїст і, відповідно, суб'єкт-суб'єктні взаємини між ними, в яких насамперед формуються у ліцеїстів цінності та мотивація майбутньої військової служби, закладаються у них основи військового етикету.

А наявність об'єктивних критеріїв і показників оцінювання сформованості військово-професійної орієнтації визначає один з основних результатів їхньої підготовленості в ліцеї – до успішного продовження військово-професійної освіти. Відповідно, вони мають сприяти об'єктивному оцінюванню сформо-

ваності військово-професійної орієнтації ліцеїстів на вступ у ВВНЗ. Це такі критерії: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний і суб'єктний, за допомогою яких можна діагностувати їхню схильність і орієнтованість на майбутню військово-професійну діяльність.

Висновки. Отже, для формування військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти на вступ у ВВНЗ та подальшої військової служби в ЗС необхідно проводити педагогічне моделювання, здійснювати послідовну військово-професійну орієнтацію. Необхідно зауважити, що одним із основних умов досягнення цієї мети є формування цінностей і мотивів майбутньої військово-професійної кар'єри.

Пропозиції: розроблення комплексної методики формування військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю до подальшої військової служби в ЗС України.

Список використаної літератури:

1. Бекирова А.Р. Педагогическое моделирование процесса формирования профессиональной субъектности будущих учителей начальных классов. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2017. № 2 (88). С. 28–38.
2. Беспалько В.П. Основы теории педагогических систем. (Проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающихся систем). Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1977. 304 с.
3. Вайндорф-Сысоева М.Е. Педагогика. Конспект лекций. 2-е изд. Москва : Издательство Юрайт, 2010.
4. Куракин А.Т. Системный подход в исследовании педагогических явлений. Москва : б. и., 1969. 110 с.
5. Лазарев М.І. Теоретичні та методичні засади креативного навчання студентів технічних дисциплін : монографія. Харків – Горлівка : Вид-во «ЛІХТАР», 2009. 112 с.
6. Лодатко Є.О. Моделирование педагогических систем і процесів : монографія. Слов'янськ : СДПУ, 2010. 148 с.
7. Мещанинов О.П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: теорія і методика : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ : Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, 2005. 42 с.
8. Новиков А.М. Методология научного исследования. Москва : Либроком, 2010. 280 с.
9. Осадчий І.Г. Педагогічне моделювання: що важливо знати педагогу? *Народна освіта: електронне фахове (педагогічне) видання*. 2016. № 1 (28). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3969 (дата звернення: 14.04.2020).
10. Ягупов В.В. Педагогіка. Київ : Либідь, 2002. 560 с.
11. Ягупов В.В. Методологические требования компетентностного подхода в профессиональном образовании. *Вища освіта України: теоретичний і науково-методичний часопис*. № 1 (Додаток 1). Київ, 2013. С. 82–85.
12. Ягупов В.В. Моделирование профессиональной компетентности выпускников профессиональных учебных заведений. *Нові технології навчання / гол. ред. О.П. Гребельник*. Київ : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2013. Вип. 76. С. 144–152.
13. Ягупов В.В. Развитие ключевых компетентностей у выпускников профессионально-технических учебных заведений как необходимое условие успешного формирования их профессиональной компетентности. *Креативна педагогіка : наук.-метод. журнал № 6*. Київ : Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, 2012. С. 122–128.
14. Якубовскі М.А. Теоретико-методологічні основи математичного моделювання професійної діяльності вчителя : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ : б. в., 2004. 40 с.

Yahupov V., Yerhidzei K. Pedagogical modeling of military occupational orientation of specialized average professional education institutions

The ability of high school students in institutions of specialized secondary education, military profile for admission to the University and further military service in the Armed forces of Ukraine is an important criterion for assessing the quality of their training in military lyceums, as well as one of the main results of their preparedness for the upcoming activities as subjects of specific professional activities. This requires a focused military-professional orientation at the secondary school of military profile.

An important pedagogical means targeted military-vocational orientation of students in secondary school military profile is a pedagogical simulation, which represents the system of pedagogical method for creating pedagogical models by reflecting the basic characteristics of a specific pedagogical system as a pedagogical phenomenon in a specially crafted object as a pedagogical model to presenting the implementation of concrete pedagogical activities, which adequately portrays the subject of pedagogical reality, including the military-professional orientation of the students for admission to the University.

Generalization of results of psychological-pedagogical research has allowed concluding that modeling is an integral part of modern research. It is used for the optimization of the planning of the educational process, the rational organization of educational process, improvement of forms and methods of training, introduction of author's techniques of pedagogical phenomena, the prediction of changes of the education system and so on. Forms of modeling are very diverse and depend on the models and their scope.

It is shown that pedagogical modeling of military-vocational orientation of high school students in institutions of specialized secondary education of the military profile gives you the opportunity to analyze the target, methodological, substantive, subject-subject, methodical and effective units of military-vocational orientation of high school students, to establish links and interrelation between the main components of them, to make this process of military-professional orientation.

Key words: pedagogical modeling, model, military-vocational orientation, lyceum, skills and abilities, higher military educational institution.